

Θεματική Ενότητα: Ποιος νομίζεις ότι είσαι; – Ταυτότητα

Κεφάλαιο εργασίας 2: Πώς διαμορφώνονται και διατηρούνται οι διαφορετικές ταυτότητες;

Τι είναι αυτό που μας κάνει να είμαστε αυτό που είμαστε; Σε μεγάλο βαθμό, είναι το παρελθόν. Ή, πιο συγκεκριμένα, όσα θυμόμαστε από το παρελθόν. Οι αναμνήσεις μας αποτελούν βασικά στοιχεία για τη δημιουργία της ταυτότητάς μας. Είναι αλήθεια ότι δεν θυμόμαστε τα πάντα και, πολύ συχνά, δεν θέλουμε να τα θυμόμαστε! Οι δραστηριότητες που ακολουθούν θα βοηθήσουν τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι η ανάσυρση των αναμνήσεων είναι μια ενεργητική και συνεχής διαδικασία, και ότι η μνήμη είναι από τη φύση της υποκειμενική και επιλεκτική. Θα ξεκινήσετε από το ατομικό επίπεδο και στη συνέχεια θα διερευνήσετε τα ζητήματα που σχετίζονται με τη συλλογική μνήμη και ταυτότητα μέσα από τον φακό της ιστορίας.

Προειδοποίηση: Λάβετε υπόψη ότι η ενότητα αυτή περιέχει συνδέσμους προς ιστότοπους όπως το YouTube. Το περιεχόμενο των εξωτερικών ιστότοπων υπόκειται σε αλλαγές και πρέπει να ελέγχεται ώστε να διασφαλίζεται η καταλληλότητά του για τους μαθητές.

Μαθησιακοί στόχοι του κεφαλαίου

Οι μαθητές σας θα μπορέσουν:

- να κατανοήσουν τη σημασία της μνήμης για τη δημιουργία και τη διατήρηση της αίσθησης της ταυτότητας
- να αξιολογήσουν τη σημασία του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι παρουσιάζουν και διατηρούν ή, αντίθετα, αρνούνται ή ακόμα και καταστρέφουν το παρελθόν
- να αναγνωρίσουν την παρουσία και την επιρροή του παρελθόντος στο παρόν με τη βοήθεια διάφορων χειροπιαστών και μη μέσων.

Συνοδευτικό Υλικό

Πηγή 5 Φωτογραφίες μνημείων σχετικών με το δουλεμπόριο

Πηγή 6 Αποσπάσματα από λόγους πολιτικών σε επετείου του Α' Παγκοσμίου Πολέμου

Πηγή 7 Βίντεο που παρουσιάζουν την καταστροφή χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς

Πηγή 8 Μαρτυρίες ατόμων που επέζησαν από γενοκτονίες

Δραστηριότητα τάξης 1: Δημιουργία πίνακα αναμνήσεων

Η δραστηριότητα αυτή θα βοηθήσει τους μαθητές σας να μετατρέψουν τη δύσκολη έννοια της μνήμης σε κάτι αληθινό και χειροπιαστό κάνοντας χρήση προσωπικών αντικειμένων, και έπειτα θα τους δώσει τη δυνατότητα να συζητήσουν για τις αναμνήσεις που επέλεξαν. Ζητήστε από τους μαθητές να επιλέξουν ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, μέρος ή συγκεκριμένη χρονική στιγμή που συνδέεται με προσωπική ανάμνηση που θεωρούν σημαντική σήμερα. Πείτε τους να φέρουν στην τάξη ένα αντικείμενο ή μια εικόνα/φωτογραφία που να σχετίζεται με την ανάμνηση που επέλεξαν.

Μοιράστε στους μαθητές χαρτάκια τριών διαφορετικών χρωμάτων, στα οποία θα γράψουν

ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

σύντομες απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

- Είναι αποκλειστικά δική μου αυτή η ανάμνηση; Ή υπάρχουν και άλλα άτομα που έχουν την ίδια ανάμνηση; Αν ναι, ποια είναι τα άτομα αυτά;
- Το αντικείμενο αυτό σχετίζεται με κάποια χαρούμενη ή θλιβερή ανάμνηση;
- Θέλω να μοιραστώ την ιστορία που σχετίζεται με αυτό το αντικείμενο ή προτιμώ να την κρατήσω για μένα;

Γράψτε τις ακόλουθες έννοιες σε χωριστές, μεγάλες κόλλες χαρτιού και τοποθετήστε τα σε ένα θρανίο:

Έννοια Α: προσωπικό/συλλογικό

Έννοια Β: θετικό/αρνητικό

Έννοια Γ: κοινό/ιδιωτικό

Ζητήστε τώρα από τους μαθητές να τοποθετήσουν την εικόνα ή το αντικείμενό τους και τις απαντήσεις που τα συνοδεύουν στην αντίστοιχη κόλλα χαρτί, κάτω από εκείνη την κατηγορία μνήμης που τα περιγράφει καλύτερα από τις υπόλοιπες. Ζητήστε τους, αν είναι εφικτό, να κάνουν συνδέσεις ανάμεσα στις διαφορετικές κατηγορίες αναμνήσεων τραβώντας γραμμές που συνδέουν τις εικόνες ή τα αντικείμενα τους και τις σημειώσεις. Καθώς το κάνουν αυτό, παρακινήστε τους να μιλήσουν για το πώς μπορεί να συνέβαλαν οι αναμνήσεις αυτές στο τι είδους άνθρωποι είναι σήμερα και για το πώς τους έχουν επηρεάσει οι συγκεκριμένες αναμνήσεις.

Δραστηριότητα σε ομάδες 1: Εγγραφή μνήμης στο τοπίο

Οι αναμνήσεις (καλές και κακές) καθίστανται συχνά πραγματικές ή πιο χειροπιαστές με τη βοήθεια δημόσιων μνημείων που διευκολύνουν στο να γίνει κατανοητό το νόημά τους και αποκτούν ισχυρή συμβολική σημασία για τους ανθρώπους.

Μοιράστε την Πηγή 5 στους μαθητές σας και ζητήστε τους να αναλύσουν τις εικόνες των μνημείων που σχετίζονται με το δουλεμπόριο, καθώς και να απαντήσουν στις ακόλουθες ερωτήσεις, τις οποίες μπορούν να βρουν και στην πηγή:

- Κατά τη γνώμη σας, τι προσπαθεί να εκφράσει με αυτό το μνημείο, τόσο σε οπτικό όσο και σε συγκινησιακό επίπεδο, ο αρχιτέκτονας/καλλιτέχνης;
- Πιστεύετε πως το πέτυχε;
- Ποιο μνημείο πιστεύετε πως περνά καλύτερα το μήνυμά του και γιατί;

Χωρίστε τους μαθητές σας σε μικρές ομάδες και ζητήστε τους να δημιουργήσουν ένα δικό τους μνημείο για το δουλεμπόριο. Ποια στοιχεία που σχετίζονται με την ιστορία του δουλεμπορίου θα ήθελαν να συμπεριλάβουν; Σε ποιους τόπους θα επιθυμούσαν να ανεγείρουν το μνημείο τους και γιατί;

Μια άλλη ιδέα για αυτή τη δραστηριότητα είναι να ρωτήσετε τους μαθητές σας ποια είδη αναμνήσεων ή μνημείων θα ήθελαν να συμπεριλάβουν στην περιοχή τους. Για να τους βοηθήσετε να σκεφτούν, μπορείτε να παρακολουθήσετε το βίντεο «Memory Walk» (που δημιουργήθηκε από νέους ανθρώπους στο πλαίσιο μιας πρωτοβουλίας του Σπιτιού της Άννα Φρανκ στο Άμστερνταμ) και να συζητήσετε για τα ζητήματα που αναφέρει.

ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

memory walk

<https://www.youtube.com/watch?v=xTGtviX4Ces>

Πηγή: Κανάλι You Tube [Memory Walk | Anne Frank House](#) © Anna Frank House

Χωρίστε τους μαθητές σας σε μικρές ομάδες και ζητήστε τους να ετοιμάσουν ένα σενάριο σχετικά με έναν «περίπατο αναμνήσεων» σε ένα μνημείο που γνωρίζουν, κατά προτίμηση στην περιοχή τους. Θα μπορούσατε επίσης να αποφασίσετε με ποιον ή ποιους θα συνεργαστούν. Βεβαιωθείτε ότι θα λάβουν υπόψη τους ορισμένα βασικά κριτήρια, όπως ποιο μνημείο θα επιλέξουν, ποια άτομα θα ρωτήσουν, ποια μέρη θα κινηματογραφήσουν, κτλ.

Δραστηριότητα τάξης 2: Δημιουργία και διατήρηση ταυτοτήτων: ο ρόλος των μουσείων και των σχολικών βιβλίων (προτεινόμενη διάρκεια 20 λεπτά)

Πηγή: Wikipedia

Τα έθνη και οι κοινωνίες χρησιμοποιούν το παρελθόν για να δημιουργήσουν μια συλλογική μνήμη ή ακόμα και μια κοινή ταυτότητα που συνδέει όλους τους πολίτες μεταξύ τους. Τα τελευταία διακόσια χρόνια περίπου, δύο πράγματα που μας είναι πολύ γνωστά σήμερα έχουν χρησιμοποιηθεί ως «εργαλεία» ή θεμέλια για τη δημιουργία εθνικών συλλογικών ταυτοτήτων : τα ιστορικά μουσεία και τα σχολικά βιβλία.

Έχετε επισκεφτεί κάποιο ιστορικό μουσείο με την τάξη σας; Σχεδιάζετε να επισκεφτείτε κάποιο ιστορικό μουσείο σύντομα; Ίσως οι μαθητές σας να έχουν επισκεφτεί ένα τέτοιο μουσείο με την οικογένειά τους στον ελεύθερο χρόνο τους. Ζητήστε από τους μαθητές σας να σκεφτούν πώς έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν, αλλά και πώς χρησιμοποιούνται στις μέρες μας τα μουσεία ως χώροι δημιουργίας της εθνικής ταυτότητας. Παρακολουθήστε μαζί το ακόλουθο βίντεο και έπειτα συζητήστε πώς μπορεί να ξεκίνησαν τα μουσεία να χρησιμοποιούνται ως μέρη στα οποία μπορούν να δημιουργηθούν και να προωθηθούν οι ταυτότητες.

<http://ed.ted.com/lessons/why-do-we-have-museums-j-v-maranto>

Πηγή: [TEDEd](https://www.ted.com)

Σκεφτείτε τα εξής:

- Τα μουσεία ως μέρη που μας μιλούν για το παρελθόν
- Τα μουσεία ως μέρη που στεγάζουν και εκθέτουν αρχαία καλλιτεχνήματα εθνών και ανθρώπων
- Τα μουσεία ως τόποι γνώσης
- Τα μουσεία ως μέρη εκπαίδευσης νέων και ηλικιωμένων

Τα εθνικά (ιστορικά) μουσεία λένε πράγματι την ιστορία όλων των πολιτών; Πραγματικά αντιπροσωπεύουν ολόκληρη την κοινωνία; Για ποιους μιλούν; Ποιους παραλείπουν ενδεχομένως;

Τα σχολικά βιβλία ήταν και παραμένουν σημαντικά εργαλεία με τα οποία τα κράτη επιχειρούν να δημιουργήσουν «συλλογικές ταυτότητες». Τα σχολικά βιβλία της Ιστορίας ιδίως, με τις ιστορίες που περιέχουν σχετικά με τους εθνικούς ήρωες, τις σπουδαίες μάχες και τους αγώνες των λαών, έχουν υπάρξει σημαντικά εργαλεία για τη διαμόρφωση των εθνικών και περιφερειακών ταυτοτήτων. Ζητήστε από τους μαθητές σας να ξεφυλλίσουν τα σχολικά τους βιβλία έχοντας στο μυαλό τους την εξής ερώτηση: Πώς ορίζεται και εξιστορείται η συλλογική μας ταυτότητα μέσα σε αυτές τις σελίδες; Για ποιους μιλούν τα βιβλία; Ποιους παραλείπουν; Υπάρχουν άτομα ή ομάδες στην ιστορία της χώρας σας που δεν περιλαμβάνονται στα σχολικά βιβλία; Σαν άσκηση, ζητήστε από τους μαθητές σας να δημιουργήσουν ένα κολάζ από ιστορίες και άτομα που αναφέρονται στα σχολικά τους βιβλία, το οποίο θα απεικονίζει πώς το έθνος θυμάται και τιμά κάποια πρόσωπα, αλλά συχνά ξεχνά να αναφέρει κάποια άλλα.

Δραστηριότητα σε ομάδες 2: Η πολιτική της μνήμης (προτεινόμενη διάρκεια 10 λεπτά)

Αυτά που θυμόμαστε, όπως και το πώς και γιατί τα θυμόμαστε, διαφέρουν ανάλογα με τον κάθε άνθρωπο, μέρος και χρονική περίοδο. Ο τρόπος με τον οποίο το παρελθόν γίνεται ανάμνηση και ανασύρεται αργότερα στο μυαλό μας εξυπηρετεί έναν συγκεκριμένο σκοπό στο παρόν. Επομένως, η διαδικασία ανάσυρσης αναμνήσεων είναι ένα θέμα που συζητείται συχνά και πολλές φορές προκαλεί έντονες διαφωνίες στις κοινωνίες μας.

Χωρίστε την τάξη σας σε ισοδύναμες ομάδες και μοιράστε τους την Πηγή 6. Ζητήστε από τους μαθητές να διαβάσουν τα αποσπάσματα από τους λόγους των πολιτικών και από τους διάφορους θεσμικούς φορείς, τα οποία διατυπώθηκαν το 2014 με αφορμή τα εκατό χρόνια από την έναρξη του

ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου.

- Πώς συνδέουν οι δηλώσεις αυτές το παρελθόν με το παρόν;
- Ποια από τις τέσσερις δηλώσεις μεταφέρει ένα μήνυμα που διαφέρει αισθητά από τα άλλα;
- Τι κάνει αυτό το μήνυμα διαφορετικό από τα υπόλοιπα όσον αφορά τον σκοπό του;

Έπειτα, ζητήστε από τους μαθητές να σκεφτούν μία ή δύο ακόμα προτάσεις και να τις προσθέσουν στο τέλος κάθε αποσπάσματος, σαν να αποτελούσαν πραγματικά τη συνέχεια κάθε κειμένου. Οργανώστε μια συζήτηση στην τάξη για να μιλήσετε για τα αποτελέσματα.

Δραστηριότητα σε ομάδες 3: Γιατί η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς συνιστά επίθεση κατά της ταυτότητας;

(προτεινόμενη διάρκεια 15 λεπτά)

Στην Πηγή 7 θα βρείτε βιντεοανταποκρίσεις σχετικά με την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Χωρίστε την τάξη σας σε σχεδόν ισοδύναμες ομάδες και δώστε από ένα παράδειγμα σε κάθε ομάδα. Ζητήστε από τους μαθητές να απαντήσουν στις ακόλουθες ερωτήσεις, οι οποίες αναγράφονται και στην πηγή, μέσα στην ομάδα τους, και έπειτα να τις συζητήσουν και να τις συγκρίνουν με τις απαντήσεις άλλων ομάδων σε μια συζήτηση στην τάξη:

- Ποιες μπορεί να είναι οι προθέσεις των ατόμων που πραγματοποιούν τέτοιου είδους καταστροφές;
- Ποιες είναι οι αντιδράσεις των ατόμων που γίνονται μάρτυρες της καταστροφής;
- Τι ενδέχεται να αντιπροσωπεύουν ή να σημαίνουν για τις αντιμαχόμενες ομάδες τα αντικείμενα ή τα κτίρια που καταστρέφονται;

Δραστηριότητα τάξης 3: Μνήμη ή λήθη; (προτεινόμενη διάρκεια 20 λεπτά)

Η φράση «Δεν ξεχνώ» ακούγεται συχνά σε συνάρτηση με τραγικά ιστορικά γεγονότα, από γενοκτονίες έως πολέμους και τρομοκρατικές επιθέσεις. Κι όμως, η μνήμη ως πράξη είναι από τη φύση της πολύ διαφορετική για τους ανθρώπους που έχουν βιώσει από πρώτο χέρι τα γεγονότα αυτά σε σχέση με εκείνους που δεν τα έχουν ζήσει. Ορισμένες φορές, οι άνθρωποι που βιώνουν τέτοιου είδους σωματικά, συναισθηματικά και ψυχολογικά τραύματα έχουν έντονη την ανάγκη να θυμούνται προκειμένου να κατανοήσουν αυτό που τους συνέβη και να ξεναχτίσουν τη ζωή τους. Άλλοι, ωστόσο, έχουν έντονη την ανάγκη να ξεχάσουν για να μπορέσουν να επουλώσουν τις πληγές τους και, σε ορισμένες περιπτώσεις, για να ξεναχτίσουν τη ζωή τους ανάμεσα σε κοινότητες που έχουν υπάρξει αντίπαλες.

Μοιράστε την Πηγή 8 στους μαθητές σας και, σαν άσκηση στην τάξη, διαβάστε τις προσωπικές εμπειρίες δύο ανθρώπων που επέζησαν από τη γενοκτονία που έλαβε χώρα στη Σρεμπρένιτσα το 1995 και στη Ρουάντα το 1994. Ζητήστε από τους μαθητές σας να σχολιάσουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους επέλεξαν τα δύο πρόσωπα που επέζησαν να θυμούνται αυτά τα γεγονότα, καθώς και τους λόγους που τα έκαναν να επιλέξουν τους συγκεκριμένους τρόπους.

Πέρα από τις επιλογές που κάνουν οι ίδιοι οι επιζήσαντες, η διατήρηση της μνήμης ενός επώδυνου παρελθόντος είναι σημαντική και για τους απογόνους τους, αλλά και για την κοινωνία γενικά. Ζητήστε από τους μαθητές σας να κοιτάξουν την εικόνα της Πηγής 9 και βοηθήστε τους να σκεφτούν τη σημασία του αντικειμένου αυτού από τη μόνιμη έκθεση του Σπιτιού της Ευρωπαϊκής Ιστορίας, χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες ερωτήσεις, οι οποίες περιλαμβάνονται και στην Πηγή:

ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- Οι καλλιτέχνες που δημιούργησαν το έργο με τίτλο «Το παλτό του Γιόζεφ» τοποθέτησαν στο παλτό εικόνες και γραπτές αναμνήσεις του Γιόζεφ, και αναφέρονται σε αυτό ως «ένα παλτό που έγινε βιογραφικός χάρτης»: ποια νομίζετε ότι ήταν η πρόθεσή τους;
- Ο Γιόζεφ ήταν ο μόνος από την οικογένειά του που επέζησε από το Ολοκαύτωμα: γιατί πιστεύετε ότι ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την κόρη του και τον σύζυγό της να προστατεύσουν και να διατηρήσουν τις αναμνήσεις του;
- Οι καλλιτέχνες δημιούργησαν το έργο αυτό με σκοπό να το εκθέσουν: γιατί, κατά τη γνώμη σας, πρέπει ένα έργο που αφορά την ιστορία μιας οικογένειας να το δουν τόσοι άνθρωποι; Γιατί νομίζετε ότι ταιριάζει σε μια έκθεση σχετική με την ευρωπαϊκή ιστορία;